

АРИСТОН

Један од најстаријих апологета, који је ревносно бранио хришћане од јеврејских нападаја, био је свакако Аристон. О његовом животу се врло мало зна. Изгледа да је био хришћанин јеврејског порекла, и ако се у томе не слажу многи критичари. Родом је био из Пеле, једног малог места у Палестини. Ова варошица је нарочито напредовала после прве пропасти Јерусалима (70. г.), јер велики број Јевреја и хришћана беше се тамо склонио, када Римља и заузеле и разорише Јерусалим. Пела заиста сада беше стално прибежиште хришћана¹⁾.

Не може се тачно одредити када је Аристон живео, али у књизи „Распра између Паписка и Јазона“, која се њему приписује, спомиње се други јеврејски устанак, за владе цара Адријана, који је био око 132. год. О њему писац говори као о свршеном догађају. Тако исто Келс, незнабожачки писац, који је око 177. год, написао своје дело „Λόγος ἀληθής“ против хришћана, помиње и цитира ово дело које се Аристону приписује. Према свему овоме могло би се закључити да је Аристон живео после другог јеврејског устанка, и то у времену од 133. год. до 177. када је Келс написао поменуто дело против хришћана.

Аристоново дело „Распра између Паписка и Јазона“ се, нажалост, изгубило. Овим делом су се служили многи доцнији апологети и хришћански писци, који су водили борбу против Јевреја. Први је свакако од старих писаца незнабожачки писац Келс који помиње ово дело, као што је то раније поменуто. Он назива ово разговор између Паписка и Јазона „ἀντιλογίαι“ т. ј. распра. Затим каже да овакова распра није достојна потсмеха, него више сажаљена и одвратности. Ориген, који је нападао Келсово дело „Λόγος ἀληθής“ и бранио хришћане од његових нападаја, каже да је распра између Паписка и Јазона само разговор кога је водио неки хришћанин с неким Јеврејима. Хришћанин је ту доказивао да је јеврејска вера, појавом хришћанства, изгубила сваку важност. Затим се је позивао у распри на она пророштва старог завета, која се односе на Исуса Христа²⁾. По овим Оригеновим речима изгледа да је овај хришћанин добро познавао стари завет, и према томе може се закључити да је био јудео—хришћанин.

¹⁾ Јусг. I. апол. гл. 31.

²⁾ Оригѣνѣс: Κατὰ Κέλσον књ. 4 §. 52

Јевсевије у својој историји каже да Аристон из Пеле приповеда у својој књизи о јеврејском устанку против Римљана, који се десио 132. год., за владе цара Адријана (117.—138.). Даље каже да је устанак предводио јеврејски вођа Варкохба и да се тај устанак завршио поразом Јевреја. По угушењу побуне, Адријан је дао наредбу римским властима да протерају све јевреје из Палестине и Јерусалима¹⁾. Свакако је јасно то да је Јевсевије, пишући о овом догађају на овај начин, имао пред очима неко Аристоново дело, али, што је интересно, он то дело никако нам не помиње.

Ово дело „Распра између Паписка и Јазона“ помиње Јероним на два места, али је интересно да ни једном речју не помиње писца овог дела²⁾. Међу делима Кипријановим наша се једна посланица неког Келса на латинском језику под овим насловом „Ad Vigilium episcopum de incredulitate iudaica“. У овој посланици нађен је превод распре између Паписка и Јазона и увод у тај превод, али, на жалост, тај се превод изгубио, само се очувао увод³⁾. Преводиоц ове књиге назива себе Келсом, а у 8. глави увода помиње распру између Паписка и Јазона овим речима „Disceptatio Jasonis Hebraei Christiani et Papisci Alexandrini Judaei“. Према овом исказу долазимо до уверења да је Јазон био Јудео—хришћанин, а Паписк Јеврејин из Александрије. Постоје разна мишљења о томе када и где је настао овај превод. У старије време се веровало да га је написао Келс крајем 5. века, јер се мислило да је поменута посланица упућена Вигилију епископу из Тапса⁴⁾. Доцније је с успехом доказивао критичар Macholz да су сачувани увод и изгубљени превод настали у 3. веку или најкасније у почетку 4. века. Он мисли да је овај превод настао у Африци. Harnack је своје раније мишљење променио и доцније пристао уз мишљење Macholz-а⁵⁾.

Максим исповедник, који је живео у 7. веку и који је писао коментаре о делима Дионисија Ареопасите, каже у једном коментару да је Аристон из Пеле написао распру између Па-

¹⁾ Јевс. ист. црк. књ. 4. гл. 6.

²⁾ Hieron. Coment. in ep. ad Galatas cap. 3, 5 et 13; Questiones hebraicae in libro Geneseos e recognitione Pauli de Lagarde, Lipsiae 1868, 3.

³⁾ Opera Cypriani —, издао Hartel tom. III. p. 110—132.

⁴⁾ A. Harnack: Texte und Untersuchungen u. z. w. 1, 1—2, 1882, 119; Zahn: Forschungen u. z. w. 4, 310.

⁵⁾ Macholz: Spuren binitorischer Denkweise im Abendlande, Jena 1902, 5; Ad. Harnack, Geschte der altchristlichen Literatur 2, 2 1904, 390 ff.

писка и Јазона. Још уз то додаје да Климент Александријски у 6. књизи „Υποτιμωσεις“ тврди да је ово дело написао Јеванђелист Лука¹⁾. Овде се јасно види да Максим Исповедник помиње оно исто дело, о коме говоре Келс и Ориген. Интересантно је за нас зашто Климент Александријски поменуто дело приписује Јеванђелисту Луки. Grave мисли да Климент овим незначава распу између Паписка и Јазона као дело јеванђелиста Луке, него да идентификује Јазона, који се у овом делу спомиње, с оним Јазоном кога Лука помиње у Делима Апостолским²⁾. Против оваковог мишљења је доцније устао Theodor Zahn и доказивао је да Климент Александријски није ову ствар представио онако како мисли Grave, него онако како о томе пише Максим Исповедник³⁾.

Пошто се „Распра између Паписка и Јазона“ изгубила сасвим, то је 1883. год. покушао Adolf Harnack да нађе садржину овога дела у другом једном делу, које је у 5. веку написао на латинском језику Евагрије и које се зове „Распра између хришћанина Теофила и Јеврејина Симона. Ово дело нам помиње масалијски презвитер Тенадије, који је живео крајем 5. века и који каже: „Evagrius alius scripsit altercationem Simonis Judaei et Theophili christiani, quae paene omnibus nota est“ (Неки Евагрије је написао распу између Симона Јеврејина и Теофила хришћанина, која је скоро свима позната⁴⁾)“ Ову Евагријеву књигу је најпре издао Migne⁵⁾ а доцније Adolf Harnack с многим објашњењима и мишљењима⁶⁾. Она садржи 29 питања и одговора. Јеврејин поставља питања хришћанину, а овај му на свако питање одговара на дуго и широко. И питања и одговори се односе на стари завет. Јеврејин брани веру у једног Бога помоћу старог завета, а хришћанин пак доказује да и хришћани исповедају веру у једнога Бога. Затим се позива на нека места из старог завета и тврди да се Христос јавио Авраму и да су га многи старозаветни пророци означили као Бога и Господа. На то Јеврејин поставља питање хришћанину

¹⁾ Schol. in Dion. Areop. De myst. theol 1, 3; Migne: gr. ser. t. 4 col. 421

²⁾ Grave: Spicilegium 2, 1699, 130

³⁾ Th. Zahn: Forschungen Zur Gezhichte des neatest. Kanons 3, 1884.; 4, 1891., 309—316.

⁴⁾ Migne: lat. ser. t. 58 col. 1059—1120

⁵⁾ Migne: lat. ser. t. 20 col. 1165—1182

⁶⁾ Ad. Harnack: Altercationem Simonis Judaei et Theophili christiani nebst Untersuchungen über die Antijüdische Polemik in der alten Kirchen - Untersuchungen zur Geschichte der altchristlichen Literatur I. B. 3. Heft, Leipzig 1883. S. 1—136.

да ли је Христос Бог и син божији, а овај му то доказује, позивајући се на нека места из старог завета која се на то односе.

Adolf Harnack се труди на разне начине да докаже да је писац распре између Симона Јеврејина и Теофила хришћанина имао пред очима дело Аристоново т. ј. распру између Паписка и Јазона, као и многе друге написане распре, које су се водиле између Јевреја и хришћана, а можда и Јустинов разговор с Трифоном. Он тврди да ове две распре имају много заједничког, као н. пр. назив „ἀντιλογία“ или „altercatio“. Сем тога Ориген тврди да „Распра између Паписка и Јазона“ расправља питање о Христу позивајући се на стари завет¹⁾. Тако исто и Евагријева „Распра између Симона Јеврејина и Теофила хришћанина“ расправља исту ствар²⁾. Пошто не знамо садржину Аристонове распре, то је Harnack први покушао да њезину садржину прикаже помоћу Евагријеве распре, која је, како знамо, настала у 5. веку. За Harnack-ом су се у неколико повели и други неки критичари, као н. пр. P. Corssen³⁾, Th. Zahn⁴⁾.

Тачно се не може одредити време када је написана „Распра између Паписка и Јазона“. Као највероватније узима се да је написана око 140. год.

О Аристону и његовом делу расправља се у овим збиркама и расправама:

I. E. Grabe: Spicilegium SS. Patrum ut et Haereticorum 2, Oxon. 1699, 127.—133

Routh: Reliquiae Sacrae ed. alt. 1, Oxon. 1846, 91 — 109.

De Otto: Corpus apologetarum christianorum 9, Jenae 1872, 349—363.

A. Harnack: Texte und Untersuchungen zur Geschichte der altchristlichen Literatur 1, 1 — 2, 1882, 115 — 130; Geschichte der altchristlichen Literatur 1, 1893, 92—95; 2, 1. 1897, 268; 2, 2, 1904, 390—393.

Schürer: Geschichte des jüdischen Volkes im Zeitalter Jesu Christi, Leipzig 1901, 63—65.

W. Macholz: Spuren binitarischer Denkweise im Abendlande seit Tertulian, Jena 1902, 5—16.

1) Оригенис: Κατὰ Κέλσον. књ. 4 § 552

2) Harnack: Texten und Untersuchungen etc. 76, 115 и 130

3) P. Corssen: Die Altercatio Simonis Judaei et Theophili Christiani auf ihre Quellen geprüft—Berlin 1890.

4) Forschungen zur Geschichte des neutest. Kanons und der altchristl. Literatur IV. Theil Erlangen und Leipzig 1891, 308—329.

A Schlater: Die Kirche Jerusalems vom Jahre 70—130. Beiträge zur Förderung christlicher Theologie 2, 3, Gütersloh 1898, 68—78.

Око 700. год. је неки непознати писац написао на грчком језику „Разговор Јеврејина Паписка и Филона с неким калуђером.“ Неки критичари мисле због самог имена Паписка да је ова књига у вези с Аристоновим делом. О томе су писали:

Th. Zahn: Forschungen zur Geschichte des neutestamentlichen Kanons und altkirchlichen Literatur 4, 1891, 321—325.

A. C. Mc. Giffert: A dialogue between a Christian and a Christian and a Jew, entitled ἀντιβολή Παπίσκοι καὶ Φίλωνος Ἰουδαίου πρὸς ρήτορα τινά, New York 1889. E. J. Goodspeed: Papiscus und Philo—The American Journal of Theology 4, 1900, 796--802.

Др. М. Микијељ.